

Inhoud

Voorwoord	7
Uitgangspunten en opzet van het boek	9
Nationale parken en andere beschermde natuurgebieden in de Pyreneeën	13
Flora en fauna	23
Wandelen in de Pyreneeën: materiaal, voorbereiding en praktische adviezen	28
Overnachten in een berghut of gite d'étape	42
Paklijst dagwandeling	47
Catalunya (Spanje)	49
1. Het circuit van de Lagos de Anglios	52
2. Refugi de la Restanca en de Montardo d'Aran	59
3. De bergmeertjes van het Circ de Colomers	64
4. Een Catalaanse semi-klassieker: Rondon de Agulles de Travessani	70
5. Het Vall de Gerber en Refugi de Mataro	77
6. Rondon Estany de Sant Maurici	82
7. Refugi d'Estany Llong, de Portarro d'Espot en de Pic del Portarro	87
8. De Congost de Mont-Rebei	92
9. Refugi Enric Pujol en de Gallina-meertjes	98
10. Naar de Pic de Certascan	104
11. Refugi de Vall Ferrera en het Baborte-circuit	109
12. Rondon de rode berg: de Pica Roya	116
13. Refugi de Prat d'Aguilo en de toppen van de Serra del Cadi	122
14. Refugi Lluís Estasen en het circuit van de Pedraforca	127
15. Het circuit van de Tossa d'Alp	132
16. De nummer twee van de oostelijke Pyreneeën: de Puigmal d'Err	138
17. Het Nuria-circuit	143
18. Parc Natural de la Zona Volcanica de la Garrotxa	148
19. Castell de Cabrera en de Roc de Frausa	155
Andorra	161
20. Refugi de Coma Pedrosa en de Pico de la Coma Pedrosa	162
21. Het natuurreservaat Vall de Sorteny en de Pic de la Serrera	167

22. In een rechte lijn naar de Pic de Casamanya	172
23. Het circuit van de Estanys de Juclar en de Étangs de Fontargente	176
24. Het Circ dels Pessons en zijn meertjes	182
Begrippenlijst	187
Enkele Catalaanse termen	189
Register	191

Overnachten in een berghut of gite d'étape

Bij nogal wat wandelingen die in deze gids worden beschreven, bestaat de mogelijkheid er twee dagen over te doen door te overnachten in een berghut. Bovendien zijn er wandelingen, die zo lang zijn dat aan een overnachting in een berghut niet valt te ontkomen. Vandaar dat ik een hoofdstukje inlas, waarbij een en ander wordt verteld over de berghutten in de Franse en Spaanse Pyreneeën. In het verlengde van de berghutten geef ik ook informatie over de gites d'étape, waarvan er in de Franse Pyreneeën veel zijn en waarvan wandelaars dankbaar gebruik maken.

Bemande berghut

(in het Frans: *refuge gardé*, in het Spaans: *refugio con guardo*)

Bemande berghutten vind je praktisch alleen in het hooggebergte van de Pyreneeën. In de populaire gebieden (Parc National, Réserve Naturelle de Néouvielle) liggen nogal wat hutten, al moet vaak een stevige, dagvullende wan-

Refugi Lluís Estasen, Pedraforca.

deling worden gemaakt om bij de volgende hut te geraken. Kenmerkend voor de bemande hutten is dat de gang van zaken in de hut wordt bepaald door de huttenwaard, de gardien, dat er maaltijden worden verstrekt (zowel warme maaltijden als ontbijt) en dat de wandelaars worden ondergebracht in slaapzalen waar matrassen en dekens voorhanden zijn. De Franse hutten zijn veelal eigendom van de Fédération Française des Clubs Alpin et de Montagne (FFCAM, www.ffcaml.fr), sommige zijn eigendom van het Parc National of zijn privé-eigendom. De meeste berghutten zijn bemand in de periode half juni – half september. Buiten deze periode is een deel van de hut, het zogeheten *partie d'hiver*, open voor het publiek. In dat winterverblijf zijn matrassen en dekens voorhanden.

Gite d'étape

Een gite d'étape is een eenvoudig onderkomen in de bewoonde wereld voor wandelaars, fietsers e.d. De meeste gites d'étape zijn te vinden langs het traject van een of andere gemarkeerde wandelroute, zoals de GR 10. Menig dorp in de Franse Pyreneeën heeft een of meer gites d'étape. Dergelijke gites hebben altijd een gemeenschappelijke ruimte, meestal een keuken compleet met potten en pannen, een of meer slaapzalen met matrassen en (meestal) dekens en warme douches. In een aantal gites worden warme maaltijden alsmede ontbijt geserveerd, maar soms zult u uw eigen kostje moeten bereiden.

Prijsindicatie berghutten en gites d'étape

Half pension (overnachting, avondeten en ontbijt) in een gite d'étape kostte in 2015 ongeveer 35 Euro. De tendens van de laatste jaren is dat de gites comfortabeler worden gemaakt en dat vertaalt zich natuurlijk in de prijzen. Gites d'étape die het label *Rando Plume*, een soort kwaliteitsgarantie, dragen, zijn in de regel enkele euro's duurder dan de 'gewone' gites. De prijzen van de berghutten in de Franse Pyreneeën liggen in de buurt van die van de gites d'étape. Reken op 40 euro voor half pension. De meeste berghutten in de Franse Pyreneeën zijn eigendom van de Franse bergsportvereniging. Leden van een (buitenlandse) bergsportvereniging krijgen in een dergelijke hut een korting, meestal 50%, op de overnachtingsprijs (maar niet op maaltijden en drank!). Sommige hutten zijn privé-eigendom of eigendom van het nationaal park. Bij dergelijke hutten geldt de kortingsregel niet. De prijzen van de Spaanse berghutten zijn vergelijkbaar. Ook in de Spaanse hutten mag je uitgaan van € 40 voor half pension maar leden van de bergsportvereniging krijgen niet alleen korting op de overnachtingsprijs maar ook een bescheiden korting op de maaltijden.

8.45 uur

Refugi de la Restanca en de Montardo d'Aran (2)

2

Het boegbeeld van het Valarties

De Montardo d'Aran, plaatselijk Montarto genoemd, is een grootheid in het Vall d'Aran. De berg is het boegbeeld van het Valarties, een van de zijdalen van het Vall d'Aran, en staat in het dorpje Arties reeds aangegeven. Fier steekt de top van de Montardo uit boven de groene berghellingen van het Valarties. Een mooi plaatje, maar de kracht van de Montardo schuilt vooral in de uitzichten vanaf de top van de berg. Door zijn ligging in de noordwestelijke punt van het nationale park van Aigüestortes, op de grens van het Vall d'Aran, biedt de Montardo uitzichten van topklasse. De grote meren ten zuiden van de berg, de Besiberri-bergkam, Punta Alta (3014 m), Estany de Mar met zijn eiland, het langgerekte Valarties, een enorme reeks grenstoppen ver weg in het noorden en, in het westen, onmiskenbaar de besneeuwde toppen van het Maladeta-massief met de Pico de Aneto als hoogste Pyreneeëntop. De lange gang naar de top verdeelt u bij voorkeur over twee dagen door te overnachten in Refugi de la Restanca.

Type wandeling: Stevige, maar niet moeilijke wandeling over in het algemeen goed uitgetreden wandelpaden. Rotsig terrein in de aanloop naar de Coret d'Oelhacrestada. Eenvoudige oriëntering omdat de route tot voorbij de Coret d'Oelhacrestada roodwit is gemarkeerd. De finale klim is afdoende gemarkeerd met steenmannen.

Startplaats: In het dorp Arties in het Vall d'Aran volgt u de borden Restanca en Montardo. U steekt in de dorpskern via een brug een beek over en slaat rechtsaf. Op een volgende splitsing slaat u rechtsaf, u steekt de Barranco de Valarties over. De weg buigt nu in de zuidelijke punt van Arties naar links en gaat stevig omhoog. Eenmaal uit het dorp rijdt u Z door het Valarties, oftewel Val d'Arties, over een smalle, geasfalteerde weg. Na vijf kilometer komt u uit bij een parkeerplaats nabij de Pont de Ressec (1390 m). Informatiepost van het Parque Nacional.

Hoogteverschil: 1436 meter. Tot aan Refugi de la Restanca: 620 meter.

Tijdsduur: 8.45 uur waarvan 5 uur voor de heenweg. Refugi de la Restanca: 3.30 uur waarvan 2 uur voor de heenweg.

Beste tijd: Begin juli tot half september.

Wandelkaart: Mapa de Excursionista/Carte de Randonnées, 1:50.000, no 22: Pica d'Estats–Aneto; Editorial Alpina, 1:40.000, Vall d'Aran.

0.00u **Parkeerplaats** (1390 m). U steekt via de Pont de Ressec de Barranco de Valarties over en over een geleidelijk stijgende, onverharde weg loopt u Z. U laat een afslag naar een huis rechts liggen en even later laat u bij een splitsing de weg, die onder andere richting Montcassau gaat, links liggen. U bevindt zich nu op een roodwit gemarkeerde variant van de GR 11. U volgt de weg gedurende vier kilometer tot een cabane (1670 m), links van de weg. Direct voorbij de hut slaat u linksaf. In een zigzagbeweging klimt u stevig ZZO tussen naaldbomen naar de stuwdam van Estany de la Restanca. Over de stuwdam loopt u naar:

2.00u **Refugi de la Restanca** (2010 m). Aan de oostzijde van de hut volgt u de roodwit gemarkeerde GR II boven Estany de la Restanca. Zodra het meer goed en wel voorbij is, gaat het pad in een zigzagbeweging O omhoog. U nadert de van Estany deth Cap deth Port komende beek en dicht langs de beek klimt u steil naar:

2.45u **Estany deth Cap deth Port** (2241 m), dat van een kleine stuwdam is voorzien. U passeert de dam en loopt O boven de noordkant van het meer. U steekt een beekje over, waarna de GR II slingerend tussen rotsen OZO omhoog gaat en uitkomt bij de:

3.25u **Coret d'Oelhacrestada** (2475 m), ook wel Coll de Crestada genoemd. De bergpas ligt op de grens van het Parque Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici. Aan de oostzijde van de col maakt u een korte daling en u laat het grote, diepbloauwe Estany des Monges op een afstandje rechts liggen. Het pad splitst zich spoedig, u verlaat de GR II en klimt over een gemakkelijk te volgen zigzagpad steil N (markering met steenmannen). Het pad komt uit op de Coll de Montardo (2729 m), die verre uitzichten in noordelijke richting biedt. U slaat meteen linksaf, laat een meertje een eind rechts beneden u liggen en loopt naar de Montardo. De laatste meters gaan stevig omhoog, maar moeilijk wordt het geen moment. U komt uit op de top van de:

5.00u **Montardo d'Aran** (2826 m). Na een welverdiende pauze keert u via dezelfde route terug naar de:

8.45u **parkeerplaats in het Valarties** (1390 m).

Standplaats: Arties

Zie voor informatie over Arties de vorige wandeling.

Observaties en informatie

Refugi de la Restanca is de hut die u onderweg passeert en het verdient aanbeveling er een tweedaags avontuur van te maken door te overnachten in de hut. Het betreft een moderne berghut met tachtig slaappleatsen. Geopend van half juni tot eind september. Reserveren (www.lacentralderefugis.com) is in het hoogseizoen wenselijk, met name in augustus. De ligging van Refugi de la Restanca is niet bijzonder mooi: naast de stuwdam van het gelijknamige meer, maar vooruit, als het meer goed is gevuld, is het goed toeven in deze hut.

Ochtendstemming op de Montardo d'Aran.

In deze gids heb ik gekozen voor de beklimming van de Montardo d'Aran en dat is een goede keuze, maar ik heb toch even getwijfeld of ik misschien een andere wandeling moest opnemen. Vanuit Refugi de la Restanca kan namelijk een mooie rondwandeling worden gemaakt langs enkele grote bergmeren ten zuiden van de hut. Ik doel op Estany de Rius, Estany Tort de Rius en Estany de Mar. Drie kanjers van bergmeren en de wandeling rondom deze meren mag er zijn. Het is een mooie combinatie van de goed gemarkeerde GR 11 (roodwit) en de Haute Randonnée Pyrénéenne (HRP), die minder goed is gemarkeerd maar voor een ervaren wandelaar goed is te volgen. Fantastisch is de wandeling als de meren goed zijn gevuld, maar dat is helaas lang niet altijd het geval. De Catalanen hebben geknoeid met de afwatering van deze meren, met als gevolg dat de waterstand aan grote schommelingen onderhevig is. Bij herhaling heb ik vastgesteld dat de waterstand enkele meters lager is dan normaal en dan zien de meren er niet al te florissant uit. Reden om deze rondwandeling niet in de Top 100 op te nemen.

Naar de hoogste top van Andorra

In het dwergstaatje Andorra liggen geen toppen die de magische 3000 m-grens halen. De hoogste top is de Coma Pedrosa, die met zijn 2942 m toch een alleszins acceptabele hoogte bereikt. En natuurlijk gaan er nogal wat wandelaars op de top af, maar echt druk wordt het op de route naar de top niet. Daarvoor is de gang naar de Coma Pedrosa te lang en te zwaar. Ik raad u aan er twee dagen over te doen door te overnachten in de enige bemande berghut van Andorra: Refugi de Coma Pedrosa. De hoogste top van Andorra is geen tot de verbeelding sprekende top (ligt ingesloten tussen andere hoge toppen en heeft geen aansprekende vorm), maar de wandeling ernaartoe blinkt uit door variatie en hoort bij de mooiste wandelingen in Andorra.

Type wandeling: Gemakkelijke bergwandeling over gemarkeerde (roodwit van de GR 11) wandelpaden tot aan Refugi de Coma Pedrosa. Daarna kent de route tot aan Estany Negre geen enkele moeilijkheid en volgt tot aan dit meer de GR 11. Bij Estany Negre begint de finale klim, die voor een ervaren bergwandelaar geen probleem mag opleveren, maar niet geschikt is voor beginners.

Startplaats: Vanuit Ordino rijdt u richting La Massana. Daar slaat u rechtsaf en u rijdt naar Arinsal. U doorkruist het dorp en steekt een gekanaliseerde beek (komt uit een tunnel) over. U slaat meteen rechtsaf en rijdt door een korte tunnel. Na het uitkomen van de tunnel slaat u meteen rechtsaf (de route naar de Coma Pedrosa staat aangegeven). U rijdt nog even door tot een kleine parkeerplaats, vlak voor de plaats waar het asfalt eindigt. Eventueel parkeert u de auto nog voor de tunnel (grote parkeerplaats).

Hoogteverschil: 794 meter tot Refugi de Coma Pedrosa; 1472 meter tot Pico de la Coma Pedrosa.

Tijdsduur: Refugi de Coma Pedrosa: 4.30 uur waarvan 2.30 uur voor de heenweg; Pico de la Coma Pedrosa: 8.45 uur waarvan 4.45 uur voor de heenweg.

Beste tijd: Begin juli tot half september.

Wandelkaart: Mapa Excursionista/Carte de Randonnées, 1:50.000, no 21: Andorra–Cadi.